

עקדת יצחק / נעמי שמר

מערך שיעור

מידע למורים

<p>נלמד את שירה של נעמי שמר "עקדת יצחק" על רקע הסיפור התנ"כי ונעמיק במשמעות השיר בעקבות ההשוואה. לאחר מכן נקרא קטע ממכתב שכתבה נעמי שמר לאמה ובו היא מספרת על בתה ללי, שהשיר "מעורר אותה לבכי באופן קבוע". דרך המכתב והשיר נדון בנוכחות השכול בשגרת היום הציבורית והאישית והמתח בין הנצחת הנופלים לבין הרצון לאפשר לילדי המדינה חיים שמחים ורגילים.</p>	<p>תיאור קצר של השיעור</p>
<p>כיתות ז-ט תכנית הלימודים בספרות: שירה עברית מודרנית וכן לקראת יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל</p>	<p>קהל היעד ונושא בתכנית הלימודים</p>
<ul style="list-style-type: none"> • קטע ממכתב של נעמי שמר לאמה רבקה ספיר • השיר "עקדת יצחק" מולחן ומושר ע"י דני ליטני 	<p>פרטי מקור שהשיעור מתבסס עליהם</p>
<p>45 דקות</p>	<p>אורך הפעילות</p>
<ul style="list-style-type: none"> • השיר עקדת יצחק באתר הספרייה הלאומית – בליווי הסיפור ההיסטורי, כתב יד של התווים והרחבה • עקדת יצחק בשירה העברית – יחידת הוראה מאת איריס ברקוביץ, אתר מכללת בית ברל (שירה של נעמי שמר מופיע בעמ' 11) 	<p>חומר רקע למורה</p>
<ul style="list-style-type: none"> • אמצעי הקרנה והשמעה • השיר "עקדת יצחק" מאת נעמי שמר מודפס או מוקרן על הלוח 	<p>ציוד והכנות מוקדמות</p>
<ul style="list-style-type: none"> • דף חקר פריט מקור לעבודה בזוגות • דף טקסטים – עקדת יצחק במקרא ומילות השיר 	<p>קבצים ותכנים נוספים</p>

מהלך השיעור

<p>מהלך ההוראה ואורך השיעור</p>	<p>תיאור הפעילות</p>
--	----------------------

<p>נקדים ונאמר שהיום נלמד שיר עברי שקשור לעקדת יצחק. אפשר לשאול את התלמידים אם הם זוכרים משהו מסיפור העקדה. לאחר מכן נקרא יחד את סיפור עקדת יצחק, המופיע כאן. יש לקרוא בספר בראשית, פרק כ"ב, פסוקים א'–י"ג (לחלופין אפשר לחלק את הדף המצורף עם הפסוקים).</p>	<p>פתיחה</p>
<p>נסביר שהיום נלמד שיר שמתכתב עם סיפור העקדה. נשמיע לתלמידים את שירה של נעמי שמר "עקדת יצחק" בקישור ונחלק להם את הסיפור המקראי ואת מילות השיר שנמצאות כאן, תחת הלשונית "מילות השיר".</p> <p>כעת נבקש מהתלמידים להדגיש בדף משפטים דומים בין השיר ובין הסיפור המקראי.</p> <p>נשמע מה סימנו התלמידים. מה שלא העלו התלמידים נוסיף אנחנו. נעמוד על הדומה והשונה בין השיר לסיפור, כאשר חשוב להתמקד בנקודות הבאות:</p> <ul style="list-style-type: none"> • האם ישנם הבדלים בין הנוסח התנ"כי בפסוק ב' ובין הניסוח של נעמי שמר? איזו מילה מופיעה בתנ"ך ונעדרת מן השיר? (נעמי שמר מורידה את ה"נא" ב"קח נא את בנך", ומחליפה את "אשר אהבת" ב"אשר אהבנו") • מי קורא קריאה בפסוק י"א ולמי הוא קורא? לעומתו, מי זועק זעקה גדולה בבית השני של השיר, וכלפי מי היא מופנית? (המלאך קורא לאברהם, לעומת הזעקה המושמעת אל האלוהים). • מי מבקש ממי שלא לשלוח יד אל הנער בשני הטקסטים? (בסיפור העקדה המלאך מבקש מאברהם, בשיר הכותבת מבקשת מאלוהים). • מה ההבדל בין העוקד בתורה ובין העוקד בשיר? מיהו עוקד בכל אחד מהטקסטים? מי אמור לעצור את העקדה, והאם הוא עושה זאת? (במקרא אברהם העוקד ואלוהים העוצר. בשיר אלוהים הוא שמבצע את העקדה, ואין מי שיעצור אותו) <p>לאחר ההשוואה, נקיים דיון פתוח על הרעיונות המתבטאים בשיר.</p> <ul style="list-style-type: none"> • לדעתכם, מדוע מעבירה נעמי שמר את האחריות לעצירת העקדה מידי של אברהם לידי של אלוהים? איזו בקשה היא מבקשת? • לדעתכם, מדוע חוזר הביטוי "לא נשכח" שלוש פעמים? מה הכוונה במשפט "לא נשכח כי הונפה הסכין"? לדעתכם, על מי היא הונפה 	<p>היכרות עם השיר "עקדת יצחק"</p>

<p>בשיר? את מי אסור לנו לשכוח?</p> <ul style="list-style-type: none"> • לדעתכם, מדוע משנה שמר את הניסוח מ"אשר אהבת" ל"אשר אהבנו"? • בשיר מושמעת מחאה. מהי המחאה וכלפי מי היא מופנית? כלפי אלוהים? כלפי ההורים ששולחים את ילדיהם למלחמה? • לדעתכם, האם ישנה בשיר תחושת אשמה? מי הם המרגישים אשמים? <p>נעמוד על כך שמוקד השיר הוא תחושת אשמה כבדה של דור ההורים, ששולח את הילדים להילחם ונקרע מבפנים בין הצורך להגן על המולדת ובין הדאגה לשלום הילדים.</p>	
<p>נקרין על הלוח את קטע המכתב ונספר לתלמידים שזה כתב ידה של נעמי שמר. נחלק לתלמידים דף חקר לפריט המקור ונבקש מהם לעבוד בזוגות או בעבודה עצמית.</p>	<p>היכרות עם פריט מקור: קטע ממכתב של נעמי שמר לאמה רבקה ספיר</p>
<p>נשוב למליאה ונשמע את התשובות לחלקים 1-3. נספר לתלמידים שללי שמר נולדה בשנת 1957, ולפיכך בעת כתיבת השיר כבר הייתה בת עשר. בשנה זו התרחשה מלחמת ששת הימים, שמזוהה עם שחרור ירושלים, ולכן נוצר בה קישור טבעי להר המוריה, שעליו מתרחשת עקדת יצחק. על אף שניצחנו, המלחמה גבתה מוות של חיילים רבים, ויש להניח שזה היה מפגש ראשוני של ללי בת העשר עם המלחמה והשכול. דרך הצצה לחייה הפרטיים של נעמי שמר אנו מקבלים מבט חטוף על ללי הצעירה שפוגשת את המוות קרוב יחסית, ואף נחשפת ליצירתה של אמה בעקבות השכול במלחמה. נמשיך את הדיון ע"פ חלקים 4-5 בדף.</p> <p>נשאל –</p> <ul style="list-style-type: none"> • לדעתכם, האם היה צריך למנוע מללי את המפגש עם השיר ותוכנו העצוב? האם אתם חושבים שההורים שלכם, לדוגמה, היו נוהגים אתכם אחרת? • לדעתכם, האם גם היום שורר פחד מ"עקדה"? איך מרגישים הורים ששולחים את ילדיהם להתגייס לחילות קרביים? 	<p>חיבור בין המכתב ובין השיר</p>
<p>שירה של נעמי שמר, בצירוף המכתב לאמה, מציגים בפנינו את פניו השונות של האבל ושל הזיכרון. מצד אחד, שמר אומרת בשירה "לא</p>	<p>סיכום</p>

נשכח כי הונפה הסכין". הביטוי "לא נשכח" החוזר פעמים רבות מעיד על חשיבות הזיכרון בעיניה – אסור לשכוח את החיילים שהקריבו את חייהם בעבור המולדת וביטחון האזרחים, אסור לשכוח לשאול שאלות קשות בנוגע להכרח המלחמה ולא לראות את "עקדת הבנים" כדבר מובן מאליו. זיכרון זה גוזר עלינו עיסוק מתמיד בשכול ובמוות. ומצד אחר, אנו רוצים לקיים פה חיים נורמטיביים, לגדל ילדים שמחים ובריאים בנפשם, שלא פוגשים ללא הרף תכנים קשים, עצובים ומפחידים כמו מוות של חיילים במלחמה. מתח זה מעלה את השאלה אם לפעמים לא עדיף "לשכוח" את השכול ולהתעלם מנוכחותו העוצמתית בכל פינה בחיים, ומה המחיר של כל אחת מן הבחירות.